

YÖN
HAFTALIK GAZETE

HÜKÜMET

PLAN VE 1962

PROGRAMI

Fikir Hürriyeti:

Fevkif edilen gazeteci Sağlamer ile yazar Alkılıç

Amerikan İstihbarat Ajansı

**27 Mayıs
Devriminde
Amerikan
gizli
teşkilâtının rolü**

BAKIS

NE KADAR YOL ALDIK?

Az gittik,
uz gittik.....

Yeni yılın eşiğinde, iktidarın 13 aylık faaliyetini incelerken iyimser olmak istiyoruz. Yeni yılın neşesi içinde, gözlerimizi, hükümetin ve parlamentonun sevap hanesine çeviriyoruz. Fakat bu sütunda, fazla bir şey bulmaya imkân yok. İktidarın lehine kaydedilebilecek, belli başlı başarı, 13 ay zarfında «mevcut olma» marifetini gösterebilmesidir. Bir hükümete ve bir parlamentoya sahip olmamız da belki bir başarı sayılabilir. Ama bu 13 ay zarfında rejim yerince oturmuş, demokratik hayati istikrar kazanmış mıdır? Bu soruya iktidara en yakın çevreler, «İnönü giderse rejim çöker» cevabını veriyorlar. 80 yaşında bir adamın mevcudiyetiyle ayakta duran bir rejim... 13 ay önce olduğu gibi, rejimin kaderi İnönü'nün mevcudiyetine bağlıdır. Bu, ümit verici bir manzara değil. Bâri iktidar, demokrasiye inanmış bir ekip itibarı vererek, hürriyet ve müstahab ortama nın gelişmesini kolaylaştırıyor mu? Hayır-Aksine, anayasaya ve Hukuk Devleti anlayışın aykırı davranışlar, gittikçe çoğalıyor. Senato kürsüsünde bir Bakan, Anayasa hükümlerini fütursuzca çiğneyerek, mevkufların haklarını ihlal ediyor, yargı organlarını tesir altında bırakacak şekilde konuşabiliyor ve bu bakışta alkışlanıyor! Bâri sayın senatörlerimiz «Cumhuriyeti kaptalım» diyecek kadar konuşabiliyorlar. Sosyal görüşleri savunan gazetelere, en âdi iftiraları Meclis kürsüsünden yağdıran bir Milletvekil, Meclis çoğunluğunun tavibini kazanabiliyor! En masum sosyal islahat fikirlerini suç saymaya elverişli 141. ve 142. nci maddelerin, bir hukuk devletine yararlı sarahate kavuşturulmasını isteyenlere, ilgili bakan, «komünist» damgasını vurabiliyor! Haklı olarak, Anayasa teminatı altında olduğunu sanan bir siyasal partinin toplantı yaptığı binaya, parayla tuttuğuları apaçık belli olan bir avuç insan saldırıyor, meskene tecavüz ediliyor. Fakat ilgili Bakan, vazifesini gerektiği gibi yerine getirmediği için özür dileyeceği ve mütecevizleri takbih edeceği yerde «Belki toplantıyı yapanlar kabahtır. Tahkikat yapıyoruz» diye meseleyi geçiştirebiliyor. Uzun muhalefet yılları boyunca hürriyete ilânı aşk eden rek şöhrete ulaşan bir bakan, «Simal rüzgârları» edebiyatını diline dolayarak, Anayasa teminatı altındaki hürriyet ortamını fütursuzca zehirliyor. Devlet Radyosu, Faşist İspanyol radyosuyla yarış etmeye zorlanıyor. Gittikçe azgınlanan faşizm, mevrû hale geliyor, Anayasasının emrettiği sosyal islahat fikirlerini savunmak ise suç sayılıyor.

Böyle bir iktidarın, demokrasiye gerçekten inandığı ve Anayasayı samimiyetle uygulamaya niyetli olduğu söylenemez. Rejim 1950 den sonra olduğu gibi, bugün de sosyal görüşleri baskı altında tutma yönünde ilerliyor.

1946 danberi, hürriyet mücadelesi yaptığımızı söyledik, hürriyetler uğruna Atalürk devrimlerinde rötüşler yaptığımızı ileri sürdük. Ama bütün fedakârlıklara rağmen, aldığımız mesafe önemli değildir.

Aşiret mi
idare
ediyoruz?

Rejim konusunda durum böyle. Peki, iktisadi alanda ne yaptık? Bir yıldır, her fer din dâvası olarak gösterilen kalkınma planı ne şekilde? Durum tek kelimeyle facia.

BİR YILBAŞI GECESİ....

Bir yıldır plânlı kalkınma edebiyatının şampiyonluğunu yapan hükümet, devletin ne kadar ilkel metodlarla idare edildiğinin akıl durdurucu bir örneğini, son yüksek plânlama kurulu toplantısında verdi. (Bu sayıda yer alan yüksek plânlama kurulu başlıklı yazımızı hayretle okuyacağınızı sunuyoruz.)

1963 programını kabul için bir araya

gelen ilgili Bakanlar, çok önceden bilmele-ri gereken bir gerçeği ancak toplantı sırasında, dehşet içinde keşfettiler: YÖN'ün aylarca önce yazdığı üzere, 1962 programı uygulanmamış, geniş ölçüde kâğıt üzerinde

kalmıştı. İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarından sorumlu Başbakan yardımcısı ile ilgili Bakan, af, cunta, partizanlık gibi ön plânda gelen meseleler arasında, anlaşılan bu kurumlara vakit ayırmaya fırsat bulamamışlardı. Başbakan yardımcısı, durumu işi ten geçtikten sonra öğreniyor ve «Böyle giderse plân tatbik edilemez. Bu lâubaliliktir. Biz, bu gidişle hiç bir iş yapamayız» diyerek, aslında kendine ait olan sorumluluğu, zevceği umumi müdürlerin sırtına yükliyordu. Sorumlu bakanlarımız, 1962 programında yer alan TEK'in kurulması, İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu, idari reform, vergi ve toprak reformları gibi konulara el atmadıklarını hatırlamak bile istemiyorlardı. Tamamen hükümeti ilgilendiren bu meselelerden de herhalde umum müdürler sorumlu tutulamaz.

Böylece 1963 programı müzakereleri, devlet teşebbüsleri idarecilerini başlama toplantısına haline geldi. Başlama operasyonu da en ilkel usullerle yürütüldü ve hiç bir vesika dayandırmadan idarecilerin sözlerine göre fetva verildi. 1962 programındaki yatırımların gerçekleştirilip, gerçekleştirilmediği üzerinde durulmadı. Oğul, para harcamak oldu. Çok para harcandıklarını söyleyen idareciler, bu para çarçur edilmiş dahi olsa, taltif edildi, az para harcamaları ise azarlandı.

Bâri fikir
hürriyeti olsa.....

İşte devlet böyle idare ediliyor, plân böyle uygulanıyor. Devlet de, plân da, herkes birbirinden habersiz, yürüyüp gidiyor. Bu anlayış ve ilgi ile ne plân uygulanabilir, ne de sosyal adalet içinde hızlı kalkınma gerçekleştirilebilir. Gidiş, yavaş bir çöküş, çökme ve çürümeye doğrudur. Artık gün gibi aşikâr ki, bu hükümet çetin iktisadi ve sosyal deritleşmeyi çözmeye muktedir değildir. Bu zihniyet, bu kadro, bu koalisyon ve bu menfaat grupları ile Türkiye'nin kaderini değiştirmeye imkân yok.

Dış yardım müzakereleri de maalesef iyi gitmiyor. Son haberlere göre, 281 milyon dolarlık talebimizin 207 milyonunun karşılanacağı anlaşılıyor. Yalnız bunun 100 milyon doları istenen şartlara uygun. Geri kalanı, kısa vadede, yüksek faizli krediler. Bu başarısızlıklar, güçlükler malûm olduğuna göre, belki mazur görülebilir. Ama sosyal ve iktisadi alanlarda başarısızlığa uğrayan Hükümet Başkanı, kalkınma, sosyal adalet ve ilerleme yolunu açacak ortamın hazırlanmasına ve reformlardan yana sosyal kuvvetlerin kuvvetlenmesine yardımcı olarak, hiç değilse geleceği kurtarabilir. En azından, faşist zihniyetin baskısından bir türlü sıyrılamayan fikir hayatımızı, içi ne düştüğü zehirli havadan çıkarabiliriz. Faşizmin, meydanlarda, Meclis kürsüsünde ve radyoda serbestçe at oynatmasına da demokratik yollardan karşı durabiliriz. En masum islahat fikirlerinin çamurlara bu lanmasını önleyebiliriz. Bunun için bir kaç cümle söylemek, hukuk devletine yakışmayan davranışlarda bulunan bakanlarını fıkaz etmek ve Anayasasının titizlikle uygulanmasına dikkat etmek kâfiydi. Böylece, hiç değilse, Türkiye'nin acele cevap bekleyen meseleleri üzerinde serinkanlıkla ve iyi niyetle tartışmak, çözüm yolları bulmak ve halk kütüplerine gerçek dâvalarımızı duyurmak mümkün olabilirdi.

Sayın İnönü, bunu bile yapmadı.

Doğan Avcioğlu

Hükümet ve plânlama

1962 yatırım programının gerçekleştirilemediğini bakanlar, ancak Yüksek Plânlama Kurulu toplantısında öğrenebildiler!...

Uzun bir geçirmeden sonra Yüksek Plânlama Kurulu, 1 Ocakta yürürlüğe girmesi gereken 1963 programını ele aldı. Çalışmaların 4 günde bitirileceği ve 1963 programının zamanında yetiştirilebileceği sanılıyordu. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. Başbakan ve Başbakan Yardımcıları 1962 programının ne dereceye kadar gerçekleştirilebildiğini öğrenmek istediler. Kıyamet, o zaman koptu. İnönü, uzmanlardan birine, «Tetkik ne kadar sürer» dedi. Uzman, «İki ay sürer, paşam» cevabını verdi. İnönü, canı sıkılmış bir halde, «Bir ayda bitirelim» demek zorunda kaldı.

Toplantı, Müsteşar Müezzinoğlu'nun takdim konuşmasıyla açıldı. Müezzinoğlu, 1962 programında ön görülen harcamaların gerçekleştirilemediğini ileri sürdü ve vergi reformu meselesi üzerinde durdu. Müezzinoğlu'nun ekspozisinden sonra İnönü, meseleyi toparlamaya çalıştı. Başbakan, «İki davamız var. Birincisi, 1962 harcama hedeflerine ulaşamamamız, ikincisi vergi reformu meselesi. Vergi işi, mesele değil. Önce getirdiğimiz kanunların bir neticesini görelim» diyordu. Anlaşılan vergi reformu meselesini İnönü, şimdiden ciddi şekile ele almaya niyetli değildi. Şimdilik Melen tasarılarıyla yetinecek, işler iyi gitmezse, bu mesele üzerinde gelecek yıl duracaktır. Fakat İnönü'nün vergi reformu konusundaki sözlerine bir itiraz gelmedi. Bu arada, Alican, 1962 programının ne dereceye kadar gerçekleştirildiğini inceleme fikrini ortaya attı. İnönü, bu fikri destekledi. Feyzioglu ise, işi fazla uzatmadan

1962 ve 1963 programlarını bir arada inceleme fikrini ortaya attı.

Bu teklifin altında bir takım politik hesapların da yattığı sanılıyor. Feyzioglu için, fiyaskoyla biten 1926 programının incelenmesi, bütçe dışı yatırımlardan, yani iktisadi devlet teşebbüslerinin yatırımlarından sorumlu Alicanı müskül durumda bırakmak bakımından iyi bir fırsattı. Alican ise, iktisadi devlet teşebbüslerinin önemli bir kısmının başında bulunan Sanayi Bakanını vurmuş olacaktı. Bu hava içinde, iktisadi devlet teşebbüsleri idarecileri çağırıldı ve onlardan hesap soruldu. Böylece Yüksek Plânlama Kurulu, bir umum müdürler panayırı hâline geldi. Umum müdürler veya temsilcileri alenen başlandı.

Başlangıçta Başbakan ve Başbakan Yardımcıları, durumun fecaatini pek iyi bilmiyorlardı. Nitekim 1962 harcamalarını yüzde 80 oranında gerçekleştiren, Türkiye Kömür İşletmesi temsilcisi fena halde hırpalandı. Temsilci, «Programı yüzde yüz gerçekleştirmek idealdir. Her hedefe varılmaz» diye kendini savunmaya çalıştıysa da, öfkeli bakanlara meram anlatamadı. Ama öbür kurumların durumu ortaya çıkınca, yüzde 80 realizasyon, Sayın Başbakan Yardımcılarına ideal gözükmeye başladı. Nitekim Etibank, meselâ maden ve enerji alanında, öngörülen harcamaların yüzde 50'sini dahi gerçekleştirememişti. Petrol Ofisi, A zot Sanayiinin, Et — Balıkçı kurumları faciaydı. Sümerbank, Türkiye Petrolleri, Şereh Şirketi, Makina — Kimya gibi kurumların durumu iyiceydi. Gerisi berbattı. A

Başbakan İnönü, Müsteşar Müezzinoğlu ve Feyzioglu Kabak, umum müdürlerin başına patladı

lican, bu durum karşısında, «Bu lâübalılıktır. Biz bu gidişle hiç bir iş yapamayız. Böyle giderse, plân tatbik edilemez» diyerek, duyduğu öfkeyi ve hayal kırıklığını ifâde etti. Alican daha sonra arkadaşlarına, «Bu incelemeyi boşuna yapmıyoruz. Sonunda temizlik yapacağız» diyordu.

Yalnız inceleme son derece lâübalî şekilde yapıldı. Sorumlu Başbakan Yardımcısı ve bakan, kendilerine bağlı kurumların durumundan habersizdi! Şimdiye kadar bu işlerle uğraşmaya vakit a yramamışlardı. Ayrıca, bakanların içinde, Umum Müdürlerin sözlerini kontrol edecek ve gizli kalan meseleleri gün ışığına çıkartacak

dökümanlar yoktu. Soruşturma, tamamen ezbere ve gayri ciddi şekilde yürütülüyordu. Nitekim bundan faydalanan kurumlar da oldu. Meselâ SEKA temsilcisi Alican, ta rafından tebrik edildi. Zira SEKA kendisine ayrılan paraları harcamıştı. Ama bu kurum, idame yatırımları adı altında lüks meskenler yapmış, programda yer alan oluk lu mukavva işine dokunmamıştı. Ama Yüksek Plânlama Kurulunun bakan üyeleri, yatırımların kendileriyle değil, sadece yatırım harcamalarıyla ilgilieniyorlar, hovardaca para harcıyorlardı, sırf para harca dıkları için övüyorlardı!

Umum Müdürleri veya temsilcilerini insafsızca harcayan bakanlar, bir ara kendi sorumluluklarını da hatırladılar. Sanayi Bakanı Çelikbaş, Türkiye Elektrik Kurumu kanununu çıkaramadığını itiraf etti. Feyzioglu ise «Hükümetin de nefis muhasebesi yapması lazım» diyordu. Gerçekten 1962 programında yer alan reformların hiç biri gerçekleştirilememişti. Sektör raporları, meselâ enerji alanında hazır olduğu halde, ele alınmamıştı. Vergi ve toprak reformları, iktisadi devlet teşebbüslerinin reot ganizasyonu gibi meseleler ihmal edilmişti. Hükümet, af, cunta, koalisyon, partizanlık gurültüleri arasında ciddi meselelere el atmaya vakit bulamamıştı.

Toplantılarda, gülünç sahneler de oldu. Meselâ Et Balık Kurumu nun başında bulunan bir emekli paşa, resmen yayınlanan yatırım kitabından bile habersizdi. «Bu kitabı ilk defa görüyorum» diyordu. Yıl ortasında yatırım programı değiştirilmiş, onun da ancak yüzde 30'u gerçekleştirilebilmişti. Kurumun aksi iddialarına rağmen, Devlet Plânlama Teşkilatı, bu değişiklikten habersizdi!

Başka bir eğlenceli konu, et davasındaki tartışmaydı. İktisadi Plânlama Dairesi Başkanı Atilla Sönmez, et davasını, bu arada mutavassatların çavânın çözümlenmesini nasıl önlödüklarini dört başı mamur bir şekilde anlattı. İnönü, «Anlatılanlar, duyduklarımı teyid ediyor» dediysede, liberal Ticaret Bakanı Muhlis Ete dayanamadı ve «Pâsım, devlet kasapla rekabet edemez» diye söze karıştı. Atilla Sönmez, «Celepler, kasap değildir, mutavassattır» diyerek, bu klişe görüşü düzeltti. Paşa, Atilla Sönmez'e hak verdi.

Başka bir önemli mesele, petrol işiydi. İnönü, Petrol Dairesi Başkanı Kemal Aksal'a, «Ecnabi şirketler buldukları petrolü işletmi yormuş, doğru mu» diye sordu. Kemal Aksal, «Olamaz, adam gön deriyoruz. Kontrol ediyoruz» cevabını verdi. İnönü, «Hepsine adam gönderebiliyor musunuz» diye,

meseleyi biraz daha kurcalayınca, Kemal Aksal, hepsine adam gön derilemediğini itiraf etti. Böylece ecnabi şirketlerin, petrol bulsalar da, işletmemek imkânına sahip oldukları ortaya çıktı.

Umum Müdürlerden hesap sorma toplantısı bu minval üzere sürdü, gitti. Haftanın sonuna doğru, en fazla tenkide uğrayan Etibank Umum Müdürü, sert bir mukabeleden sonra istifasını verdi. Mo can, «Ben ne yapayım. Adam bulamıyoruz. Bugün proje ve sipariş kısmında 220 mühendis yerine 90 mühendis var» diyordu. Buna da sebep, ücret dengesizliği idi. İnönü'nün sorusu üzerine Mocan, Karabük ve yeni kurulan Ereğli — Çelik arasındaki ücret farkını verdi. Ereğli — Çelik de, Karabük gibi devlet parasıyla kuruluyordu. Yalnız Karabük, İktisadi Devlet Teşebbüsü, Ereğli — Çelik özel teşebbüstü. Karabük ücretlerinde muayyen miktarları aşamazken, Ereğli — Çelik istediği ücreti verebiliyordu. Karabükte 2 bin ilâ 2500 lira alan bir mühendis, Ereğlide 7—8 bin lira alabiliyordu. Diğer özel kurumlar da, devlet parasıyla yüz binlerce lira harcanarak yetiştirilen personeli, dolgun ücretlerle toplanmaktaydı. Bu akın, yıllardır sürüp gitmekte Hükümet ciddi bir tedbir almamaktadır. Kalınma plânı bu yüzden de geniş ölçüde aksayacaktır.

Sağlamer'in tevkifi

Geniş ve teminath bir hürriyet anlayışıyla hazırlanan Yeni Anayasa göre kurulan Senatoda, Perşembe günü, «Evvellâ Cumhuriyeti kapamalı» gibi sözler işitildi. Kapatılacak Cumhuriyet, Türkiye'nin en itibarlı gazetesi olan Cumhuriyet'ti. Aynı Senatoda, Adalet Bakanı, Anayasanın kesin ve açık ya saklanmasına rağmen, Cumhuriyet Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer'in tevkifine sebep olan yazıyı, yargıçların kararına tesir edecek şekilde okuyor ve miftalâa yürütüyordu! Bazı senatörler de, «Maşallah» diyerek, boş noterlikle re yaptığı tayıinlerle şöhet yapan Adalet Bakanını, Anayasayı ihlâl teşvik ediyorlardı. Kürsüden inerken de Adalet Bakanı, Senato çoğunluğu tarafından, çılgınca alkışlanıyordu!

Herhalde bütün bunlar, demokrasiye gerçekten inanmış ve memleketin parlamentosunda görülecek manzaralar değildi. Nitekim Cumhuriyetin yazdığına göre, bu konuda uzun bir yazı yayınlıyan muhafazakâr Times, «Tevkife sebep olan makale, saf bir sosyalizmin çok açık bir örneği olduğundan, herhangi bir Batı ülkesinde kimsenin dikkatini çekmiyebilirdiyordu. Herhalde demokrasiye inanmış hiç bir memleketin parlamentosunda, bir gazetecinin fikir suçundan tevkifine yol açan bir olay alkışlanmaz ve ilgili gazetenin kapatılması istenmezdi. Spiegel o layının kopardığı fırtına ortadadır.»

Ne acıdır ki, bir gazetecinin mahkûm olmadan tevkifi karşısında, başın da ciddi bir tepki göstermedi. Tepki, bir kaç gazeteye ihbar etti. Hele Menderes devrinde, basın hürriyetinin şampiyonunu vermiyen bir dergi, gazetecinin tevkifi karşısında en sert tepkiyi göstereceğine, yargıçlara tesir edecek tarzda, ilgili yazının komünistlik propagandası olduğunu yazdı. Halbuki bu dergi, İhsan Ada ve Aziz Nesinin aynı şekilde tevkifi karşısında, «Gazeteciler, mahkûm olmadan tevkif edilmemelidir» tezini savunmuştu! Anlaşılan iktidar alışkanlığı, sahte fikir hürriyeti şampiyonlarını çabucak açık düştürmektedir.

Bununla beraber, Sağlamer'in tevkifinin ümit verici tepkilere yol açmadığı söylenemez. Birçok milletvekili, fikir hürriyetine indirilen bu darbeyi tenkit ettiler. A.P. nin genç ve iyi niyetli milletvekili İsmet Sezgin şunları söyledi: «Sık sık basının hür olduğu, söz ve fikir hürriyetinin bulunduğu iddia edilen ve geçmiş devirlerden örnek

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ VE DÜNYA SOSYALİSTLERİ

Sosyalist Kültür Derneği'nin kuruluş hazırlıklarıyla ilgili haber Türkiye sınırlarını da aştı ve dünya çapında ilgi uyandırdı. Yeryüzünün bütün demokratik sosyalist partileri arasında bilgi alışverişini kolaylaştırmak, fikir alanında yardımlaşma yolları bulmak amacıyla kurulan ve bundan önce de YÖN'ün faaliyetini yakın bir ilgiyle izleyen Londra'daki Sosyalist Enternasyonal, Türkiye'de bir Sosyalist Kültür Derneği'nin kuruluşunu memnuniyetle karşıladı. Sosyalist Enternasyonalin Sekreteri Mr. Albert Carthy'den gelen bir mektupta şöyle denmektedir: «Sosyalist Kültür Derneğinin kuruluşundan «Times» gazetesi bahsetti. Bu çok iyi bir haber. Derneğin kurulmasıyla birlikte Başbakanın, Genel Sekreterinin ve öbür görevlilerinin kimler olduğunu bildirirseniz memnun oluruz. Tabii, bu konuda, Sosyalist Enternasyonalin ve ona üye bulunan Partilerin en sağlam iyi niyetine güvenebilirsiniz.»

YÖN'ün bir vesile ile daha önce de bahsettiği gibi, üçüncü Enternasyonal'e karıştırmaması gereken Sosyalist Enternasyonal'in merkezi Londra'dadır ve Avusturya, Belçika, Danimarka, Norveç, İsveç, Fransa, Almanya, İngiltere gibi memleketlerde İşçi Partisi, Sosyal Demokrat Parti veya Sosyalist Partisi adıyla çalışan demokratik partiler bu kuruluşun üyesidirler. Ayrıca, «Milletlerarası Sosyal Demokrat Öğretmenler Birliği» gibi dernekler de Sosyalist Enternasyonal'in «ortak üye»leri arasındadır.

Mr. Albert Carthy İlgili ile izliyor

Yeni dernek İngiltere'deki Fabian Sosyalistlerine kendine örnek almışa benziyor. Hareket, Türkiye'de bir sol kanat partisinin kurulması yolunda ilk adım olarak gözükmektedir.»

Sosyalist Kültür Derneği ve «Times»

Dünyanın en ciddi gazetesi olarak bilinen Londra'daki «The Times», gazetesi, Sosyalist Kültür Derneği'nin kuruluş hazırlıklarıyla ilgili haberi şu şekilde verdi: «ANKARA — Parlamento üyelerini, aydınları ve gazetecileri bir araya getiren bir Sosyalist Kültür Derneği kurulmaktadır. Dernek «sosyalist» ile «komünist» in şimdiki kadar hep eş anlamda alındığı bir memleket olan Türkiye'de bu yoldaki ilk kuruluş tur.

Yeni dernek İngiltere'deki Fabian Sosyalistlerine kendine örnek almışa benziyor. Hareket, Türkiye'de bir sol kanat partisinin kurulması yolunda ilk adım olarak gözükmektedir.»

Mahkûm kadınların dışarda kalan çocukları

Yazarlarımızdan Sevgi SANLI, cezaevindeki kadınlarla konuşarak bilmediğimiz bir âlemin perdesini araladı. Yazıyı bu sebeple ilgi ile okuyacağınızı umarız.

Cezaevindeki kadınlar arasında...

kadınlar arasında...

Çeçebeli'deki Merkez Cezaevinin Kadınlar Bölümüne girdiğim zaman onbeş yirmi kişi, küçük bir avluda, kaba tahta bir masanın etrafına toplanmış patates soyuyordu. Babacan tavırlı Cezaevi Müdürü, «Hanım, size okuma yazma öğretme geldi. Yalnız, derse başlamadan sizlerle tanışmak, biraz sohbet etmek istiyorum» dedi. Bir bana, bir koşuştan avluya inen basamaklar üzerinde duran müdüre bakıyorlardı. Müdür anlayışlı davrandı: «Başınızda dikilip durursam rahat konuşamayacaksınız. Ben gidiyorum. Dersten sonra Müdürlüğe uğrarsınız değil mi?»

Az önce koşuştan duran mahkûmlar da yeni ziyaretçiyi görmek için birer ikişer avluya çıkmaya başlamışlardı. Güllümsedim. Güllümsediler. Karşımda boy boy, renk renk değişik yapıda, değişik yaşta kadınlar vardı. Herhangi bir zamanda rasılayabileceğiniz kadın yüzleri. Kara gözler, elâ gözler, cin bakışlar, donuk bakışlar, inatçı dövüşken çeneler, zayıf gevşek çeneler, patatesleri ustaca soyan esmer, nasırlı eller, tombul, beyaz eller...

«Kolay gelsin!» dedim, «Anlaşılan cezaevinin yemeklerini hazırlamak size düşüyor.» Yuvarlak yüzlü, tatar gözleri yumruk yumruk, kızıl boyanmış saçlarının dipleri kara kara sırttan bir genç kadın hemen atıldı: «Burada, bunca kadının işsiz güçsüz oturuyoruz. Mutfak işlerine biraz yardım etsek elimize mi yapışır?»

«Demek çalışmaktan memnunsunuz.» «Çalışmaktan şikâyetçiyiz. Dışarıdayken tatil günlerini ipe çekerdim. Büsbütün boş kalmak taş taşımaktan betermis meğer.»

İri kemikli, kahın sesli, sarışın bir kadın taş attı: «Hani duyan da dışarda taş taşıyorsun sanacak. Berikinin kayaları çatırdı: «Merak etme, benim işim taş taşımaktan daha kolay değil. Bana döndü: «Efendim, açık konuşayım. Ben bir günah kadınıyım. Genelevde çalışırım. Belki de okuma yazma öğretmek istemezsiniz bizim gibiler. Yüzlü hafifçe kızarmıştı. İçimde umuda benzer bir şeyler kımıldadı. Demek hâlâ bir çocuk gibi kızarabiliyordum. «Buraya ne kimseyi ayıplamağa, ne de kimseye tepeden bakmağa geldim» dedim. «Cezaevine girenlerden birçoğunun bir bakıma suçsuz olduğunu, bir bakıma suçlu olanlardan pek çoğunun da cezaevine girmediğini» bilirim. Elbette sana okuma yazma öğretmek isterim. Çok daha önce öğretebilseydim belki burada karşılaşmazdık. Eski işine dönmek istiyor musun?», Yumuk gözleri biraz daha yumuldu. «Çok daha önce öğretebilseydiniz... Geç kaldınız, geç! Üçbuçuk aylık bir cezam var. Ne öğrenebilirim bu kadar zamanda? Biraz gazete becelemesini biliyorum zaten. Doğru te becelemesini biliyor muyuz? Evine hizmetçi diye dışarı kim iş verir? Sizden iş istesem evinize sokar mıydınız beni?». Kızarmak sırası bana gelmişti. Sözüne devam ettim: «Biz ölünceye kadar oradan kurtulamazız. Ancak ölüm kurtarır bizi.»

«Niçin ceza yedin?» diye sordum. «Hükümete vergi fişin ödediğimize göre, kanun dışı bir iş sayılmazsa gerek.»

«Sevdiğim bir adam var» dedi. «Babası evlenmemize razı olmadı. Bir gece şuradaki arkadaşım (kırkbeş eflî yaşlarında çakır gözlü bir kadın gösterdi) bir kaç kadeh rakı yuvarladık. Kafamız iyiydi. Dayandık ihtiyarın dükkânına. Kapı pencere, cam çerçeve demedik, ne bulduksa tuz buz ettik.»

Çakır gözlü kadın lafa karıştı: «Kabahat hep polislerin işgüzarlığında. İhtiyar bizden dâvacı olmadı ama polisler, tutumun huzurunu bozuyorsunuz diye yakamıza yapıştılar. Ben bildim onları yola getirmesini. Gelgelelim bir cahillik ettik. Arkadaşım dediği gibi kafamız iyiydi. Cümle âleme meydan okuduk». Konuşurken bazen cezaevinin kadınlar bölümünde olduğunu unutup, herhalde profesyonel bir alyakanlıktan ötürü, çakır gözlerini çapkınca süzüyordu.

«İk suçunuz mu?» diye sordum. «İk defa düştüm buralara» dedi. Aynı soruyu ortayıştı kadına tekrarladım. Biraz sıkılarak ikinci gelişini söyledi. Cezaevindeki kadınlar genellikle, a-saklarının bir defadan fazla süttüğünü açığı vurmaktan hoşlanmıyorlar. İlk gelişini zina yüzündenmiş. Ben de bir zamanlar derli toplu, evli barış bir kadındım. Göçmenim, Bulgaristandan göçtük

buraya. Daha onsekiz yaşındayken, hiç tanımadığım bir memlekette beni yüzüstü bırakıp kaçan kocam utansın bu halere düşmeden» dedi. Sözü evirip çevirip eğitimin yararlarına getirmek istiyordum: «Tabii okumuş olsaydınız, başınızı kurtaracak durumda olsaydınız...», sözü mü kesti: «Okusaydık, okusaydık ama okuyamadık işte. Bizden geçmiş artık. Hem burada bugün varız yarın yokuz. Bak, şuradaki genç köylü kızlarını okut. Ağaç yaşken eğilir. Şu kızcağz yirmibir aydır tutuklu. Ne zaman çıkacağız da Allah bilir.»

Onaltı onyedi yaşlarında, parlak kumral saçları iki kahn örgü halinde beline kadar inen bir köy güzeli. Rahat, sevimli, çocuksu bir havası var. «Senin başına nasıl bir kaza geldi?» diye soruyorum. Karşılık vermiyor. Etrafındakiler: «Adam öldürdü» diyorlar, «Bu kız doğru dürüst meramını anlatamaz. Belki bunca zamandır, tutuklu kalmıştı bu yüzden dir». Başına gelenleri anlatması için üsteliyorum, susuyor. «Koşuş arkadaşları serüvenini anlatmak için yarışıyorlar. Dediklerine göre otuz sekiz yaşında üç çocuk babası bir adam, «bu sunayı, bu kelliği» tarlada ot biçerken bir hendeğe sürüklendi. Hemen çocuğa kalıvermiş kızcağz. Durumu anlayınca akl başından gitmiş, adından bir çare bulmasını istemiş. «Yıkıl karşımdan!» demiş eflî dür-

zülüs, «Seni bir daha gözüm görmeyin. Yoksa bütün köyü üstünden geçim. Kıza sordum: «Asıl o zaman mı asıl o zaman mı gözün kararı?» bozmadı. «Daha önce de kızıyor diye karşılık verdi, «hep kızyosun. Arkadaşlarının kanısına göre çalışmayan kızın erkek kardeşiydi. Bana suçu üstüne almıştı. Öldürülen an çocuğunu karnında taşıyordu. Bu kızlar altında yaşılacak bir rahatlığı bir umursamazlığı vardı. Kötü belini bükemeyeceği kadar gençti, nakıydı. «Bize biçki dikiş de öğretsin?» diye sordu. «Biçki dikiş öğren çok isterim» dedi.

«Demek yirmibir aydır tutuklu neden mahkemen bu kadar uzun süredir?» Köylü kızın karşılık vermesine şaşırıp kalmadan sulağımın dibinde ses çınladı: «Adaletin gecikmesi asırlıdır. Başımı çevirip baktım. Deden berf bir duvara yaslanmış herke-tuzak duran uzun boylu, yüzü erke-sivilceleriyle dolu esmer kız, usulce-nima sokulmuştu. Uzun, kıvrıkcık ka-lerim kırpa kırpa, nutuk söylemiş konuşuyordu: «Toplum, suçlu yetim-yüzlere kanun yapıyor. Bunlara ları cezalandıran bir kaç kanunu da-leyiverince adalet sorununu çözümleniyor». Bunlar kitaplardan belle-özlere benziyordu. «Çok düzgün k-

Ankara Merkez Cezaevinin önünde içeridekileri ziyaret için sıra bekleyen kadınlar

27 Mayıs ihtilalinde Amerikan Gizli Teşkilâtı C.I.A. nın parmağı var mı?

Amerikan İstihbarat Ajansı

Türkiyedeki ihtilâl

C.I.A.'nın her türlü hatâdan, her hareketten sorumlu tutulmasının bir örneği, Türk İhtilâli «The Inside Story of C.I.A.» adlı kitapta şöyle anlatılmaktadır: «1960 yılının Mayıs ayında Türk generalleri ayaklanarak Menderes'in Batı taraftarı, fakat merhametsiz hükümetini devirdiler. İhtilâli müteakip Amerikan basınında yayınlanan bazı haberlerde «İhtilâlin Washington'da Dışişleri Bakanlığının yüksek memurları arasında tam bir sürpriz tesiri yaptığı» bildirilmekteydi. Haber, C.I.A.'yı her fırsatta parmaklarına dolayanları yeni homurtularına yol açtı. Fakat daha sonra C.I.A.'nın bu konuda geniş bilgi vermiş olduğu meydana çıkınca, bu sefer C.I.A.'yı her fırsatta, başka memleketlerin işine karışmakla suçlandıklarını seslerini yükseltmeğe başladılar. Halbuki gerçek tamamen değişikti; ne birincilerin, ne de ikincilerin düşünceleri doğrudur»

C.I.A. Menderes'in zalimane idaresi karşısında Türk Ordusunda kaynaşma başladığını çok evvelden haber almış ve Washington'a bildirmişti. İhtilâlden bir hafta evvel Washington'a gönderilen telgraflarda, hükümet darbesinin yakın olduğu belirtilmekteydi. C.I.A.'nın yarındığı tek nokta General Gürsel kontusuna oldu. C.I.A.' Kara Kuvvetleri Komutanı olan General Gürsel'in politikadan tamamen uzak kaldığını hesaplayan General İhtilâlin liderliğini üzerine almıştı.

Amerika Hükümeti Menderes'i tutar görünüyordu, fakat fabrika ve baraj inşaatı için o derece müsrifce hareket etti ki, zaman geldi Türk parası dünyanın en sallanan paralarından biri oldu Merkez Bankası hükümet tarafından verilen ödeme emirlerini yerine getiremeyecek durumlara düştü. Gurularına kadar yükselen binbir mesele Menderes'i daha otoriter ve tenkidler karşısında daha hassas yaptı. Şiddetli kamu tedbirlerle basını ve muhalefeti ezmeğe başladı. Tanınmış gazeteciler, profesörler, sadece rejimi tenkid etmiş oldukları için hapse atıldılar Menderes'i tenkid etmek cesaretini gösteren Bakanlar vazifelerinden çıkarıldılar.

C.I.A. ajanları Türkiye'de git-tilke artmakta olan gerginliği Vaşington'a devamlı surette bildiriyordu Türk Milleti Menderes'in 28 Nisan'da Üniversite öğrencilerine karşı aldığı zalimane tedbirlerden ve milletin tanrılaştığı Büyük Atatürk'ün yakın arkadaşlarından eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye karşı beslediği kinden dehşet duymaktaydı. İsmet İnönü bütün halk tarafından seviliyor ve sayılıyordu. Üniversite öğrencileri, siyasi partilerin faaliyetlerini üç ay tatil etme vetkisini veren kanunun Millet Meclisinde kabulü dolayısıyla grev halindeydiler. Menderes'in lideri bulunduğu Demokrat Parti, İsmet İnönü'nün başkanlığındaki Halk Partisini «yıkıcı ve gayri meşru» faaliyetlerde bulunmakla suçlandırıyordu. Menderes'in yıkılmasına sebep olan olaylar İsmet İnönü'nün Ankara yakınlarında bulunan Kayseri'de siyasi bir toplantıda söz almasına ordu kuvvetiyle mâni olmak istenmesiyle başladı Ordular reddi ediyordu İnönü Türkiye'nin efsaneleşmiş

Amerikan İstihbarat Ajansı (C. I. A.)'nın gizli faaliyetlerini açıklayan ilgi çekici bir kitabın geniş özeti — başka kaynaklardan da faydalanılarak — ULUS gazetesinde yayınlanıyor. Kitapta Amerikan İstihbarat Ajansının çeşitli ülkelerdeki gizli faaliyetleri anlatılıyor. Bu ülkelerden biri de Türkiye. Kitaptan anlaşıldığına göre, C.I.A. 27 Mayıs ihtilâlini önceden haber almış, fakat Türk Hükümetine bildirmemiş. Bu davranış, Amerikada cesitli tenkitlere yol açmış Bazı çevreler. Menderes Hükümetinin durumdan haberdar edilmemesini, C.I.A.'nın ihtilâlde faal bir rol oynadığı şeklinde yorumlamışlar.... C.I.A. ise, «Biz, bir hükümetin iç işlerine karışma-

yız» diye kendini savunmuş. Fakat aynı yazı serisinde, C.I.A.'nın İran da Musaddık'ı Guatemalada Arbenz'i nasıl devirdiğini bütün teferuatı ile okuyoruz. Onun için C.I.A.'nın savunması, inandırıcı değil.

Menderes devrilmezden az önce, Sovyetler Birliğini ziyareti kabul etmiş, Krusov'un da Türkiye'ye gelmesi kararlaştırılmıştı. Menderes'in büyük bir Sovyet yardımı alacağı sövleniyordu. Fakat Moskova seyahati yapılamadı, 27 Mayıs oldu.

27 Mayıs hareketinde C.I.A. bir rol oynamış mıdır? Kesin bir şey söylemek mümkün değil. Fakat C.I.A. hakkındaki ifşaat ilgi ile okunmaya değer.

bir simasıydı. Bütün hayatı boyunca faal bir insan olan İnönü, bu versiz tedbirler karşısında gerilemedi Kavseri'ye bir hayli gecikme ile vardı. Askerlerin arasından yürüyerek geçmeğe karar verdi. Askerler saf saf açılarak yol verdiler ve kendisini «İsmet Paşa, İsmet Paşa» avazleriyle selâmladılar.

Menderes derhal bir tahkikat açılmasını emretti. Birçok subay cezalandırıldı. General Gürsel emekliliğine kadar mecburi izin-

li addedildi. Gürsel, Ordusunun geleceğini ruhunda taşıyordu: Bir askerî politikaya hiç bir zaman karışmaması ve sadece görevini yapması gerektiğini daima tekrar ederdi. Mecburi izinle görevinden uzaklaşırken emrindeki kuvvetlere gönderdiği veda mesajında şunları söylemiştir: «Özellikle içinde bulunduğumuz bu devrede, hepimizin memleketin siyasi hayatını acımacak tesirlerin uzak kalmayı bilmeniz lazımdır. Politi-

kadan uzak durunuz.» İstihbarat ajanlarından pek çoğu Generalin uzaklaşmasını not etmekle iktifa ettiler ve artık unutulmaya terk edildiğini sandılar.

Bu arada C.I.A. da, «politikayla uğraşmayı sevmeyen» 65 yaşındaki Türk Generali üzerinde fazla durmadı. General Gürsel Ankara'daki Amerikan Büyükelçiliği mensuplarına bile pek fazla tanınmıyordu. General Gürsel üniformasını çıkarırken politikaya karışmamak ve hükümeti desteklemek mecburiyetini de sırtından atmış oluyordu. Gürsel derhal, Menderes'i devirmek için hazırlıklara başlamış olan subay grubunun başına geçti.

Şaşkınlık

Böylece C.I.A. hükümet darbesini beklerden, daha sonra ihtilâlin liderini öğrenerek şaşkınlığa uğruyordu. İhtilâl 27 Mayıs'ta geceyarısı başladı. Sabah saat dörtte herşey olup bitmişti. Mot. ze birlikler ve çok iyi eğitim görmüş Harb Okulu öğrencileri Ankara'da belli başlı noktaları tutmuşlar, önemli şehirlerde de askerî birlikler duruma el koymuşlardı. Menderes köylülerin kendisine sadık olduğunu sandığı bir bölgeye doğru otomobille kaçarken yakalanmıştır.

Gürsel değişik rütbelerde 30 subayın teşkil ettiği bir komiteğin başında iktidarı aldı. Gürsel ihtilâli müteakip verdiği demeçte şöyle diyordu: «Politika adamı ile anlaşmak ve onları doğru yola sevk etmek için elimden geleni yaptım. Ancak İhtirastan göze iktidarı almıştım. İktidara kulak asmak istemediler. Artık harekete geçmekten başka yapacak şey kalmamıştı.»

C.I.A. ihtilâlden aylarca evvel Vaşington'a göndermeğe başladığı raporlarda, hükümet darbesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmişti. Raporlardan biri şöyle son buluyordu: «Menderes'in günleri sayılıdır.»

C.I.A. Cemal Gürsel'in ihtilâldeki rolünü vaktinde sezmemiş olmakla beraber ihtilâlin hazırlanmış olduğunu yakinen biliyordu. —

na fazla şaşmamak gerekirdi. Zira sabrının son haddine gelmiş olan Türk milleti açıktan açığa bir ihtilâlden bahsetmeğe başlamış ve gözlerini orduya çevirmişti. Aynı kandan olan ordunun da aynı fikirleri paylaştığına millet önünde sorumluluğunu hissettigiğine şüphe yoktu. İhtilâli harlayanların çevreleri ile temas temin etmeğe muvaffak olan C.I.A. mensupları, durumu gözü gününe Vaşington'a bildiriyorlardı. C.I.A.'nın Türk İhtilâl hareketini evvelden öğrenmiş olması, C.I.A. düşmanlarının, Teşkilâtın ihtilâlde faal bir rol oynamış bulunduğunu düşünmelerine yol açtı. Yine bir kısmı bu yüzden C.I.A. ya yıldırımlar yağdırırken bir kısmı da bu hareketinden dolayı C.I.A.'yı övmekten geri kalmadı.

C.I.A.'nen ne şekilde olursa olsun, yabancı bir hükümetin içişlerine karışmak hususunda Amerikan halkından bir yetki alınması gerektiğini ileri sürenlere karşı, diğer görüşü savunanlar, C.I.A.'nın, ihtilâlde bir rolü oynamadığını, sadece bilgi toplamak ve bu bilgiyi Vaşington'a ulaştırmaktan ileri gitmemiş bulunduğunu belirtmekle yetindiler Buna karşılık, böyle bir ihtilâlin yapılacağı bilindiğine göre, bundan dost bir hükümetin neden vaktinde haberdar edilmediği görüşünü ortaya atanlara verilen cevap, C.I.A.'nın tutumunu göstermesi bakımından bir hayli ilgi çekiciydi: «Biz bir hükümetin içişlerine karışmayız. Dost bir milletle hislerine karışmayı ise asla kabul etmeyiz. Bir hükümetin iyi olup olmadığı hakkında demokrasilerde, ancak o millet söz sahibidir.»

Musaddıkın

suçu

Fransa'nın ünlü Sorbonne Üniversitesinin eski mezunlarından, sempatik tavırlı Ali Amini'nin İran Başbakanlığına getirilmesinden birkaç gün sonra, C.I.A.'nın bir ajanı İstanbul'un dar sokaklarında adım başına rastlanan meyhanelerden birinde gazeteci bir dostuna rastladı. Bir müddet suradan buradan konuşular. Laf İran'a geldi. Gazeteci şu sual sordu:

— Şu İran Başbakanı Aminî nasıl bir insandır kuzum?

C.I.A.'nın ajanı elindeki boş bardağı parmaklarının arasında bir müddet çevirdikten sonra, gözlerinde muzip ve samimî bir bakışla:

— İyi'dir, dedi. Hem iyidir, hem Batı tarafıdır, hem de bizimle elele çışır.

Gazeteci memnunlukla başını salladı ve efindeki kadehi dudaklarına götürdü.

C.I.A.'nın İran'a alâka göstermeğe başladığı suralarda, bu memleketteki rüşvet ve irtikâp, Doğunun bu sosyal hastahgım gayet iyi bilenleri bile şaşırtacak bir dereceye varmıştı. O derece ki, Ali Amini'nin iktidara geldiği 1961 yılında İran bütün petrol zenginliklerine rağmen iflâsın eşiğinde bulunuyordu. Halbuki Amerika Birleşik Devletleri, İran'ın batıların safında kalmasını temin için 1953 yılından bu yana bu memlekete 1 milyar dolara yakın yardımla bulunmuştu.

Gözyaşları ile meşhur olan İran Başbakanı Musaddık 1953 yılında koymuştu Bir yandan da Batılı-İngiliz petrol kumpanyalarına el

Gizli teşkilâtın başı Allen Dulles

ÜNİVERSİTENİN MESELELERİ

Oğrenciler nerelerde, hangi şartlarla barınıyorlar?

Yurdumuzda yüksek öğrenim yapan gençlerin, hangi zorluklarla boğuşmak zorunda kaldıkları — kongreleri süsleyen bol yıldızlı birkaç konuşma hariç —, bugüne kadar ciddiyle gözetilmemiş değildir. Dert bilinmedikçe, buna çare bulunabileceğine inanmak sıhette güçtür.

Yüksek öğrenim gençliğinin başlıca derdi, barınma zorluğudur. Yüksek öğrenim yapan öğrenciler, barınma durumlarına göre dört grupta toplanabilirler:

1. Öğrenimlerini aileleri tarafından yapanlar: Barınma şartları, ailelerinin ekonomik ve sosyal durumuna bağlıdır.

2. Yatılı öğrenciler: Bunlar, öğretmen okulları, askeri okullar ve kolejlerde okuyan öğrencilerdir. 1961—1962 ders yılında yatılı okullarda barınan yüksek öğrenim gençliğinin sayısı 3371'dir. Bu, genel toplamın yüzde 4,8'ini teşkil etmektedir.

3. Tagradan gelip ev veya pansiyon kiralarından üniversite şehirlerinde ev kiraları esasen çok yüksek olduğu için, bu gruba öğrencilerin temiz ve sıhhi bir yer bulmaları imkânsızdır. Çoğunluk bodrum katlarında, rutubet ve romatizma ile koyun koyuna yatmaktadır. Bu havasız yerlerde 3—4 arkadaş birarada kalan öğrenciler kısa zamanda edindikleri en iyi dost kendilerini hayati önemde terkedenmiş gibi hissedebilir.

Yüksek öğrenim gençliğinin yüzde 70'i böyle ev ve pansiyonlarda barınmaktadır.

4. Yurtlarda kalan öğrenciler: Bu yazıda ele almak istediğimiz konu budur.

Şanslı kişiler

Bir yurda yerleşmeyi başaranlar, öğrenciler arasında şanslı kişiler sayılır. Yurdumuzda İstanbul, Ankara ve İzmirde olmak üzere, «Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna» bağlı 14 yurt vardır. Bunlarda 4.255'1 erkek ve

792'si kız olmak üzere 5.047 öğrenci barınır. Ayrıca özel teşebbüsün ve mahalli yardım teşkilatlarının 141 yurdunda, 6059 erkek ve 968 kız olmak üzere 7.057 öğrenci vardır. Böylece bu şanslı kişilerin toplamı 12.104'ü bulur. Yani genel öğrenci sayısının yüzde 13,2'si.

Kuruma bağlı yurtlarda ortalama 4—15 kişi bir arada yatmaktadır. 20 kişinin birarada yattığı koğuş şeklinde yurtlar da vardır.

Buralardaki gençler, gayri sıhhi ve bütün kontrol sistemlerinden uzak şartlar altında geceleri ni geçirirler. Gecelerini geçirirler diyorum, çünkü, buralarda öğrenciye gerekli barınma imkânları yoktur. Pek çoğu gece yarısı gelir ve yarı uykuda, yarı uyanık, soğuktan titreye titreye sabaha bulunca «Bir geceyi daha böyle atlattık» derler. Bir kısmının o, kuma odası dahi yoktur. Olanlar, rınki ise soğuk ve elverişsizdir. Buralarda yazları en iyi dost tah takuruları, kışın ise dondurucu soğuktur. Temizlik yerlerine gelince, herşeyden önce buraları temizlemek lazımdır.

Bu şartlar altında okuyan öğrencilerden ne beklenir? Ne mi beklenir? Başarı göstermedi diye öğrencilik hakları ellerinden alınır. Hükümet bunlarla ilgilenmez. Üniversite ilgilenmez, öğrenci kurumları ilgilenmez...

Kurum ve yurtlar

Bu işleri yoluna koyacağı ümit edilen Yüksek Öğrenim Yurtlar ve Kredi Kurumu ne yaptı? Kurum yöneticileri, kendi görüşlerine göre, mahalle aralarına serpiştirilmiş yurt binalarını temiz etmek ve gene bu şekilde uak yurtlar kurmakla bu işi halle çalışmaktadır. Son Genel Kurul toplantısında, öğrenci temsilcilerinin tenkitleri karşısında bu tutumdan vazgeçileceği tahmin edilebilir. Buna rağmen tutumda ısrar edilirse, bu, büyük bir hatadır.

YATAKHANE: Sağlam girilir, romatizma ile çıkarılır...

Bölge yurtları

Şimdi, bölge yurtlarının zararlarını, buna karşılık öğrenci sitelerinin faydalarını gözden geçirelim ve yurt meselesinde takibi gerekli yolu ortaya çıkarmaya çalışalım.

Bölge yurtları, il ayrımı gibi ilkel bir ayrıma dayanarak kurulan yurtlardır. Bunlarda, adını taşıdığı bölgeden gelen öğrenciler barınabilir. İlk bakışta dayanılmaz dayanan güzel bir teşebbüs gibi görünse de, bu yurtlar sosyal hayatta ayrıcalık rol oynamaktadır. Yurdun çeşitli bölgelelerinden öğrencilerini tamamiyle, genel kültürlerini artırarak, ufuklarını genişletmek için gelenler, bu yurtlarda geçirdikleri senelerden sonra bir bakıyorlar ki, hâlâ geldikleri bölgenin kişileridir. Çevreyle temasları sınırlı kaldığı için, öğrenci çevreye sosyal bir alış-veriş kuramamış, ilerleme ve aydınlanma yolları tıkağ kalmıştır. Bu öğrencilerin dar bir kültür çevresinin içinde kalmaları, asla kendi suçları değildir. Çeşitli ekonomik şartlar ile yöneticilerin bilgisizliğinden doğan bu sonuç yüzünden, öğrenciler bu dar çevreye yetinmek zorunda kalmaktadırlar. İş bu kadarla da kalmakla, toplumumuzda sosyal bakımdan da derin yaralar açılmaktadır. Sun'1 olarak zıt fikirli topluluklar doğmaktadır. Kişiler arasındaki basit anlaşmazlıklar, bölge kavgarları hâline gelmektedir. Öğrenci kurumlarının seçimlerinde dahi, bu yüzden meydana gelen çeşitli anlaşmazlıklar, asıl meseleleri gözlemlenmektedir.

Ayrıca, tek tek kurulan bu küçük birimlerin kuruluş masrafları da blok inşaatından çok fazladır. Döner taraftan şehir içindeki eski yurtların onarımı ve apartmanların yurt hâline getirilmesi de, kısa zamanda kullanışsız taşaklar bükünmüş yapılmaktan başka bir sonuç veremez. Bunun dışında, başlangıçta maliyetler oldukça görüne de, küçük unitelerin işletme masrafları, hiç şüphesiz, bloklaştıktan kat kat fazla olacaktır. Üstelik bu masraflar verimsiz bir şekilde heba olup gidecektir de.. Küçük unitelerde sağlık şartları da, misalleri görüldüğü gibi, tam olarak gerçekleştirilemez.

Siteler

Siteler yukarıda saydığımız mahazurları kaldırdığı gibi, öğrenciler lehine birçok avantajlar sağlayacaktır. Birarada olan öğrenciler, ayrıca ceryanlardan tamamen kurtulacaklardır. Akademi kültür alışverişini güçlendirecek üniversitelerin amacı olan serbest tartışma ve araştırma imkânlarını bulacaklardır. Kurulacak okuma odaları, genel kütüphaneler öğrenciye yeni hayat sağlayacaktır. Kitapların sayfa adedine göre değerlendirildiği üniversitelere, teriminde bunun ne demek oldu-

gunu ancak şu anda öğrenci olanlar bilirler. Toplu tesisler bölge yardımlarına değil, topyekün yardımlarına ve dayanışmaya doğacaktır. Kurulacak müsterek spor ve eğlence tesisleri öğrencilerin deşarj olmasını sağlayacaktır. Bizde normal bir hayat düzeni bulunmayan öğrenci, eğlenemediği gibi, bütün zamanını da uyumsuzluk içinde geçirmek

Temizlik yeridir

tedir. Bu yüzden derin durumu ve rimetsiz olmaktadır. Siteler bu yüzden öğrencilere yeni imkânlar sağlayacaktır.

Bir arada olun tesislerin sağlık kontrolü çok kolay olacaktır. Tıp Fakültesi ofislerinden faydalanarak yarı ömrü öksürük ve agrıları çeken öğrencinin nefes alması sağlanacaktır. Tıp Fakültesi hocalarının, az da olsa muayyen zamanlarını buralara ayırması, buradaki bakımlar ücretsiz olacaktır.

Blok inşaat şeklinde yapılan sitelerde tek muafaktan faydalanma imkânı doğacaktır. Tek muafaktan üstünlükleri aşkardır. Öğrenciler, günde bir defa yiyebilirdiği ancak yemek, belki iki defa yiyebilecektir. Yeter kaloriyi alınacağı için beslenme kıyafetsizliği yüzünden doğan hastalıklar azalacaktır.

Avrupalı öğrenciler Üçüncü Sağlık Konferansının raporlarına göre beslenme kıyafetsizliğinden meydana gelen hastalıklar en çok Türkiye'de görülmektedir. Bu yüzden sitelerin üstünlüğünü belirtir örnekler sıralamak çok kolaydır. Vazneciler ve Gümüşsuyu Öğrenci Yurtlarında çeşitli işletme aksaklıklarına rağmen yemek hem daha ucuz, hem daha kalitelidir.

Müsterek tesisler öğrencilere

başka yönlere de çeşitli faydalar sağlayacaktır. Maddi yönden ağır şartlar altında öğrenim yapan öğrenciler buralarda kurulacak kooperatiflerden ucuz mal edinme imkânına sahip olacaktır. Tabii bu kooperatifler Ordu Kooperatifleri şeklinde çalışmalıdır. Hatta kredi ile daha iyi yapılabilir.

Sitelerin yapımı

Siteler mimar ve sosyolojilerin beraber çalışması sonucunda yapılmalıdır. Sağlık alanında olduğu gibi bu konuda da Teknik Üniversite ve Edebiyat Fakültesi yetkililerinden ücretsiz faydalanılmalıdır. Yurdumuzun inşaat imkânları gözönünde tutularak önce inşaatın kaçınılmazı, fakat yeter sağlık şartlarını içine almaz. Yurtları koğuş hâlinde kırtarmak için bloklar şeklinde yapılmaz, bütün ihtiyaçları karşılayacak müsterek tesisler olmalıdır. Bloklarda çalışma veya okuma odaları, yemekhane ve kantin sitelerde de müsterek kitaplık, müsterek temizlik yerleri, spor tesisleri, toplantı salonları ve öğrenci büroları bulunmalıdır.

Sitelerin yapımında önemli noktalardan biri de yer seçmede kendisini göstermektedir. Siteler şehrin gürültüsünden uzak oldu-ğu gibi şehirden de çok uzak olmamalıdır. Birinci hâlde öğrenci kendisini şehir hayatına kaptırmakta ve verimli olmamaktadır. İkinci hâlde de şehirden çok uzak olduğu için öğrenci izole topluluk hâline gelecektir.

Bu durumda da öğrenci cemiyetten kopmuş, yalnızca kitapların tesiri altında bir varlık olarak hayatta başarı kazanmamaktadır. Üçüncü Avrupalı öğrenciler Konferansının kararlarına göre, öğrenciler öğrenimlerini yarı sını bu sitelerde geçirebilir, diğer yarısını da şehir içinde pansiyonlarda yapmalıdır. Tabii bu yurdumuz gibi geri kalmış ülkelerde imkânsızdır. Sadece İskandinav devletlerinde uygulanabilir.

Kurumun tüzüğüne göre, bu yurtların yönetimi üniversitelere bırakılmaktadır. Üniversitelerde kendi iç boğuşmaları içinde bu işi ne kadar başaracakları belirsizdir. Fakat kontrolleri ilgili kuruma beraber öğrenci kurumları na verilmelidir. Kendilerinin kurdukları bu kurumların, gene kendilerinin barındıkları bu kurumları kontrol etmelerinden daha ta bir şey olamaz.

Yukarıda açıklama yapıldığı gibi, sebepler yüzünden öğrenim başarısızlığa sürükleyen bu problemler hemen giderilmelidir. Öğrencinin herşeyden önce «Evimsi» veya «yurdumsu» dediği bir yer bulunmalıdır. Bu sorumluluğu Devlet ve üniversite duymalıdır. Hiç değilse, sık sık devirde «Üniversite» hocalarına yapılacak evlens meselesinde olduğu kadar duyulmalıdır...

*An arkadaşın
Elektrikçi
Sinemaların
tahrikatını
Sürdürür
yattı biriyi*

TÜ

İLAN: Sık arkadaşlarla tanışma töreni...

1962 Yılı'nın bilânçosu

Yılın en
önemli
olayları

KÜBA silâhsızlanma, Berlin, Komünist Çin — Hindistan arızası çatışması, Sovyetler Birliği ile Komünist Çin arasında bağıştıran görüş ayrılığı, NATO'da nükleer silâhlar yüzünden ortaya çıkan anlaşmazlık, Laos'un tarafsızlığının sağlanması, Yemen ihtilali, Cezayir'in bağımsızlığını kazanması, yılın en önemli olayları arasındaydı.

Küba meselesi, dünyayı bir nükleer savaşın eşiğine kadar başdöndürdü bir hızla götürdüktan sonra, iki tarafın da ihtilalci davranışları yüzünden, hiç olmazsa şimdilik, yatıştı. Küba meselesi, şöyle bir seyir izledi: Ocak ayı sonunda, Birleşik Amerikanın tebebbüsüyle toplanan Punta del Este'de «Amerika Devletleri Teşkilatı, Küba'nın teğatiltan çıkarılmasına karar verdi. Küba'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine yaptığı şikâyetten bir sonuç çıkmadı. Bunun ardından Sovyetler Birliği, Küba'ya karşı yapılacak muhtemel bir tecavüz konusunda, Küba'nın yanında yer alacağını Birleşik Amerika'ya ihtar etti. Fidel Castro'nun Moskova'ya yaptığı bir ziyaretten sonra da Sovyetler Birliği, Küba'nın silâhlanmasına yardım edeceğini bildirdi. Başkan Kennedy, buna karşılık 150 bin ihtiyatlı silâh altına geçirmek yetkisini aldı. Eylül ayında Fidel Castro, Sovyetlerin Küba'da bir başkenti Hımsa inşa edeceğini bildirdi. İlk Sovyet uzmanları, Küba'ya gelmeğe başladılar. 22 Ekimde Başkan Kennedy, Küba'daki Sovyet füzelerinin tecavüz amaçlı taşıdığını ileri sürerek Küba'nın abluka altına alınmasını bildirdi. Bunun üzerine, Birleşik Amerika, Küba ve Sovyetler Birliği, ayrı ayrı olarak Güvenlik Konseyini toplantıya çağırıldılar.

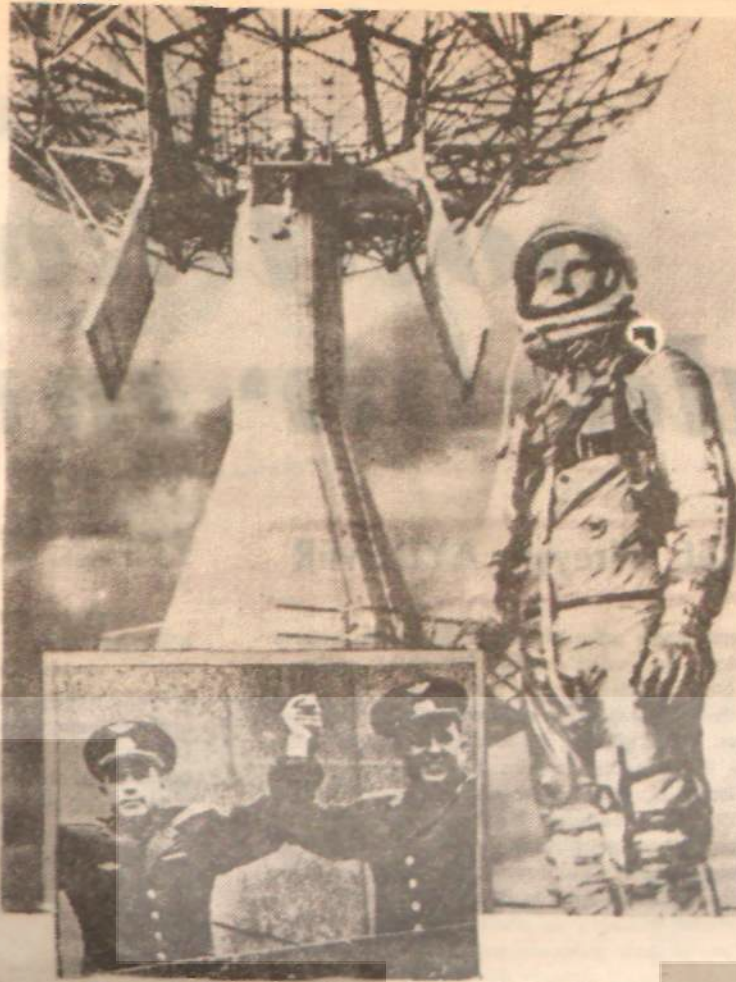
Bütün dünya, abluka hattına varacak ilk Sovyet gemileriyle çıkması muhtemel bir çatışmayı endişe içinde beklemeğe başladı. Bu arada, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Tant, Birleşik Amerika ve Sovyetler Birliğini bir savaşa yol açacak davranışlardan kaçınmaya davet etti. Daha sonra Tant'ın tekliflerini kabul ettiler. Bildiren Kruşçev, önce Küba'daki Sovyet füzeleriyle, İngiltere, İtalya ve Türkiye'deki Amerikan üslerini trampa etmeyi, sonra da tek tarafı olarak Küba'daki Sovyet üslerini sökmeyle kabul etti. Birleşik Amerika da ablukayı kaldırmayı ve Küba'ya karşı herhangi bir istilâ hareketine girişmemek taahhüdünde bulunmayı kabul etti. Sovyet Başbakan Yardımcılarından Anastas Mikoyan, Fidel Castro ile bir ay kadar süren müzakerelerde bulunurken, Kruşçev, Küba'daki Sovyet bombardıman uçaklarını ve Sovyet uzmanlarını da geri alacağını bildirdi. Amerika abluka yı kaldırdı. Taraflar müzakerelere devam ettiler.

Silâhsızlanma

1961 de uykuya yatan silâhsızlanma konusu, Birleşik Amerika'nın nükleer denemelere yeniden başlayacağını ilân etmesi (8 Şubat) üzerine, yeniden canlandı. Bunun üzerine, Cenevre'deki eski on üyeli silâhsızlanma konferansı yerine, sekiz tarafı ülkenin de eklendiği yeni bir konferans toplandı. Fakat yıl sonuna kadar devam edemeyen çalışmaların bir sonuç alınmadı.

Genel Kurulda, silâhsızlanma konusunda cereyan eden görüşmeler ise, 1 Ocak 1962 ten başlıyarak nükleer denemelere son verilmesini isteyen bir karar tasarruflarını kabulüyle sonuçlandı. Fakat bunun da uygulanma şansının sınırlıydı.

Berlin: 1962 yılı içinde Berlin, oldukça gergin olaylardan sonra Küba bunalımına girmeye, ikinci «araya» itildi. Fakat yine de en önemli milletlerarası olay

Fozayı fethedenler: Nikolayef, Popoviç ve Glenn
İnsanlığın zaferi

lar arasında yer aldı. Ocak ayında Amerika'nın Moskova Büyük elçisi Llewellyn Thompson ile Sovyet Dışişleri Bakanı Andrej Gromiko arasında Moskova'da bağıştıran zemin yoklaması, Nisan ayında Washington'da SSCB'nin Washington Büyükelçisi Dolerinin ile Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk arasında devam etti. Ağustos ayında Berlin duvarı dibinde, bir Doğu Alman generali ile Batı kesimindeki anıtta nöbet değıştirmeye giden Sovyet askerlerine karşı yapılan gösteriler, Berlin'de gerginliği bir denbire arttırdı. Bu arada Sovyetler, Doğu Berlin'deki komutayı Doğu Almanya generali Poppe'ye devrettiler. Fakat ertesi ay patlak veren Küba bunalımı üzeri ne, Berlin bunalımında bir yatışma göze çarptı.

Çin — Hint çatışması: Küba bunalımını bütün şiddetiyle devam ettirdiği bir sırada, Komünist Çin birlikleri Çin ile Hindistan arasında Mac Mahon hattını geçerek, güneye doğru ilerlemeğe başladılar. (10 Eylül). Hindistan'ın karşı koyma çabaları boşa çıktı. Hindistan Başbakanı Nehru, batılılardan yardım istemek zorunda kaldı. Kruşçev ise Komünist Çin ile Hindistan arasında uzlaşıcı bir rol oynamağa çalıştı. Çin

— Hint çatışmasının tarafız ülkelerde uyandırdığı endişe üzeri ne, 10 Aralıkta Kolombo'da (Seylan) altı Asya ve Afrika ülkesi bir toplantı yaptılar ve iki tarafı anlaşmazlıklarını barışçı yoldan çözüme çağırıldılar. Bu arada Komünist Çin, tek tarafı olarak ateş kesti ve birliklerini geri çekmeğe başladı. Çin—Hint çatışmasından yararlanan Pakistan, Keşmir meselesini yeniden ortaya attı. Komünist Çin ile Çin Sinkiyan'ındaki sınırla ilgili bir anlaşmaya vardı. İngiltere ve Amerika'nın araya girmesiyle, Pakistan ve Hindistan da Keşmir meselesini yılın sonunda müzakerelere başladılar. Fakat Çin—Hint çatışması henüz bir anlaşmayla çözülmüş değildi.

SSCB — Komünist Çin münazaretleri: Küba meselesi ve Çin — Hint çatışması, Sovyetler Birliği ile Komünist Çin arasındaki görüş ayrılığının söze çarpar şekilde ortaya çıkmasını sağladı. Komünist Çin, Arnavutluk vasıtasıyla Kruşçev'e dolaylı hücumlarda bulunurken, İtalyan Komünist Partisinin kongresinde Avrupalı komünistler, Çin'i acıkça tenkid etmeğe başladılar. Komünist Çin'in en şiddetli hücumlarına uğrayan Mareşal Tito'nun yıl sonuna doğru Sovyetler Birliğini ziyaret etmesi, Komünist cephenin en büyük iki ülkesi arasındaki sörgü ayrılığını bir kere daha açığa çıkardı.

Nato'da nükleer silâhlar meselesi Küba bunalımı, Birleşik Amerika'yı nükleer silâhların kontrolünü tamamiyle elinde bulundurma-

silâhlar meselesi Nato içinde bir anlaşmazlık konusu olarak devam etmektedir.

Öbür meseleler: Bir yılın hikâyesine dönmüş olan Laos meselesi, uzun görüşmelerden, zikzaklardan sonra, Laos'taki üç eğilimi temsil edenlerin Prens Suvanna Fuma'nın başkanlığı altındaki bir milli koalisyon hükümetinde birleşmeleriyle sonuçlandı. Laos'un tarafsızlık ve bağımsızlığı ilkesi, şimdilik taraflarca samimiyetle kabul edilmiş gibi görünmektedir. Evian'da 8 Martta imzalanmış anlaşma Cezayir'de yıllar yılı sürüp giden savaşa son verdi. Eylül ayında yapılan seçimler sonunda Cezayir Cumhuriyeti ilân edildi. Cezayir Başbakanlığına getirilen Bin Bellâ, bağımsızlığına yeni kavuşan genç Cezayir devletinin sağlama yerleşmesine çalışırken çeşitli güçlüklerle karşılaştı. Eylül ayında, Arabistan yarımadasının güneybatı ucunda bulunan Ortaçağ ülkesi Yemen'de genç subayların hazırladığı bir hükümet darbesi sonunda imamlık rejimi yıkıldı. Suudi Arabistan ile Ürdün'ün ve Güney Arabistan Emirlikleri Federasyonu vasıtasıyla İngiltere'nin yeni rejime karşı takındıkları düşmanca tavır üzerine Başkan Nâsir ihtilâl rejimini askeri yardımla destekledi. Aylarca süren çarpışmalardan sonra Mareşal Abdullah Es-Salâh'ın başkanlığındaki «Yemen Arap Cumhuriyeti» durumunu sağlamıştı. Şimdi 1962 yılı içinde belli başlı olayları zaman arasıyla gözden geçirelim:

Milletlerarası Toplantılar

- ★ 30 Ocakta Punta Del Este'de toplanan «Amerika Teşkilatı, Küba'nın bu teşkilattan çıkarılmasına karar verdi.
- ★ 2-6 Mayıs'ta Nato Bakanlar Konseyi toplandı.
- ★ 2 Haziran'da Laos'ta toplanan Monrovia Grubu, bir «Afrika Siyasî yasası» kabul etti. 23 Temmuz Laos konferansı, Laos'un tarafsızlığıyla ilgili anlaşmayı imzaladı.
- ★ 31 Ağustosta Cenevre'deki Silâhsızlanma Konferansı, 1 Ocak 1963 tarihinden başlayarak nükleer denemelere son verilmesini esas ilkesiyle kabul etti.
- ★ 13-15 Aralıkta Paris'te toplanan NATO Bakanlar Konseyinde ABD, NATO'nun nükleer silâhlarla donatılmış bir deniz kuvveti meydana getirmesini teklif etti.

Milletlerarası Teşkilâtlarda

- ★ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 30 Haziranda Seçici Genel

Marilyn Monroe
1962'de sönemiyildi

**Keskin silâh
kullananlar, yanlış
hamleden sakınmalı**

Tribün politikası ve Ankarada bir miting

Carlık devrindeki eski Bolşevik müdâdelelerinden kalma bir usul olan Tribün Politikası, şimdiki Türkiyede garip bir itibâr görmektedir. Şu farkla ki, bugün memleketimizde bu metodu, hem de çok geniş ölçüde tatbik edenler, kendilerini Bolşevik değil, Bolşevik düşmanı olarak ilân etmektedirler. Ama usul aynı usuldür.

Tribün Politikası, her ne şekilde ve her ne pazına olursa olsun, bolşevizm sözünü duyurmak, yaymak metodudur. Bu politikanın edebiyatında denilir ki, bu söz daima yaygın tutulmalıdır. Herkes, her yeri bolşeviklerle dolmuş sanmalıdır. Memlekette bu hava estirilmelidir. Hatta hükümet bu havanın basında, parlamentoda, miting meydanlarında yayılmasına mâni olursa, o zaman ufak tefek vak'alar çıkarak mahkemelere düşmeli ve Bolşevik düşmanlığı şeklinde bile olsa bu sözü oradan haykırması, yani mahkeme kürsüsünü bu iş için bir tribün gibi kullanmalıdır.

Eski Rus çarlığı devrinde Bolşevik müdâdelesini yürütenler bu usulü geniş ölçüde kullanmışlardır. Ama aynı usulün bugün Türkiyede ve aynı genişlikte, bilerek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemiyerek tatbikine acaba niçin ihtiyâç görülüyor? Bu hareketi besleyenler, düzenleyenler, memleketin havasında estirenler acaba bundan ne bekliyorlar? Memleket acaba ve hakiketen korkunç, her tarafa girmiş, her tarafı sarmış, önüne geçilmez, sel gibi büyüyen bir tehlike karşısında mıdır? İktidarı ellerinde tutan hakiki yetkililerden böyle resmî bir beyan duyulmadığı için bu hususta bir hüküm veremiyoruz. Fakat Türkiyede aksiyon halinde bir komünizmin kanunla yasaklandığı, bir vakadır. Bu kanunla yapmak ve memleketimizde kanunsuz bir harekete katılmamak gerekir. Fazla olarak, yurt içinde bu hareketi besleyecek sosyal sebeplerin gelişmesine, olgunlaşmasına, sosyal tedbirlerle de karşı koymak, hükümetin gene sosyal bir görevidir. Yoksa bir taraftan sosyal çatışmalara, millet yapısında sosyal farklılaşmalara meydan verilir, diğer taraftan bunlar yavaş söze giderilmek istenirse, toplumun sabbati elbette ki yerinde olmaz.

Yukarıdan beri dokunduğumuz noktaları bize hatırlatan sebepler arasında, son günlerde Ankarada yapılan bir miting bilhassa öne sürmek isteriz. Bu miting gerek tertip ettirenleri, gerek tertip edenleri kötü niyetlerle suçlamak aklımızdan geçmez. Hem tertip ettirenler, hem tertip edenler için böyle bir gösteriye baş vurnmayı tahrik eden ruhi ve siyasî sebepleri anlıyoruz. Ama bu hareketin, yukarıda dokunduğumuz kürsü politikası taktikine benzer tarafları olduğunu da inkâr etmek mümkün değildir.

Nitekim miting yapıldıktan, miting meydanındaki kürsüde konuşanlar konuştuktan ve bu kürsüyü muhasara altına aldıkları ve meydana dötdüranlerden başka bir gayret gösterdikleri yazılan küçük bir grupta vazifelerini gördükten sonra bu mitingin akteleri gerek basında, gerek ilgili çevrelerde daha soğukkanlılıkla muhakeme edilmiştir. Öyle ki, şimdi ve anlaşıldığına göre bizzat tertipçiler bu tesirlerin elverişsizliğinden sıkıntı duymaktadırlar.

Çünkü aşırılık, hedeflerin iyi değerlendirilmemesi ve sorumsuzluğun mantığa hâkim oluşu, kullanılan silâhların daima geriye tepmesine sebep olur. Memle-

Şevket Süreyya AYDEMİR

kette komünizmle mücadele etmek istiyorsak, bağırıp çağırmaktan ve kendimizin dahi inanmadığı suçlamalara başvurmaktan ziyade, sosyal iscap ve zaruretleri incelemeye ve tedbirlerimizi ona göre seçmeye çalışmalıyız. Yoksa gürlütü, ölçsüz baskı, taşkınlık, bu harekete karşı tedbir değildir. Bunların yerine milliyetçi, istiklâlcî, fakat sosyal nizamı düzenleyici bir devletçilik, islahçı ve inşacı bir Türk sosyalizmi, milli varlığımızı hem geliştirmek, hem korumak için en güvenilecek yoldur. Çünkü miting ve gürlütü, olduğu yerde biter ve sönür. Ama iş, düzen, plân, islah ve inşâ devamlıdır. Mitingin ve gürlütünün, başıboş başkanın itici kuvveti galeyana getirilmiş duygulardan ibarettir. Ama sosyal nizamda düzenlilik çabaları, kuvvetlerini fikirden ve realiteden alırlar. Hem de hiç bir zaman yenilmezler.

Hislerin ve galeyanların düzensizliğine sadece bu mitingten bile nice misaller bulabiliriz. Meselâ gazetelerde okuduğumuza göre, bir vatandaş çıkmış ve komünist kanı içmek istediğini, eğer bir komünist kanı içmeden ölürse gözlerinin açık göreceğini ilân etmiştir! Pekiyi am*, bu kanı içici vatandaşın gözleri kapalı gitsin diye ona turnakları ile parçalayıp kanını içeceği vatandaş: nereden bulalım? Hem de bir memlekette iş eğer kan içmeye kalırsa, orada nizamdan bahsedilebilir mi? İşlerin kan içmeye bindiği bir ülkenin âkıbetinden endişe edilmez mi? Eğer Türkiyede komünist varsa ve suç işliyorsa bunu kanunlar takdir eder, işi de bu kan içici vatandaş değil, ağır başlı, terbiyeli, haksever hâkimler kararına bağlar. Biz temenni etmeliyiz ki memleketimiz, vatandaşların birbirinin kanını içtikleri bir anarşi sahnesi haline gelmesin. Çünkü o zaman başta Atatürk olmak üzere millette çektiğimiz bütün zahmetler, yaşadığımız ümitler, beklediğimiz huzur günleri hava olur gider...

Hülâsa bize kalırsa ne kan içmeye, ne kanı içilmeye lüzum yok. Hem parlamento kürsülerinde, hem basında, hem radyoda, hem kapalı salonlarda, hem açık hava mitinglerinde başıboş, gelişli güzel konuşanlar, içinde komünizmle mücadele konusu da dahil olduğu halde bütün meselelerimizi ilmin, mantığın ve sosyal kanunların ışığı altında ele almalıdırlar. Yani keskin silâh kullananlar, yanlış hamlelerden sakınmalıdır. Yoksa yanlış kullanan silâh, bizzat kullananı yaralayabilir.

Biz şu kanaatteyiz ki, çağımızın şimdi yaşadığımız gelişmeleri içinde, evvelâ bizzat komünizm de artık dünya komünizmi olmaktan çıkmıştır. Bir ülkeler komünizmi haline gelmiştir. Dünyanın bütün ülkelerinin ve o meydana Türkiyenin de, bu komünist ülkelerden biri olmasına hiç lüzum yoktur. Meselâ biz kendi ülkemizi kendi sosyal nizamımız, kendi şartlarımız, kendi tarihimizin gelişmelerine ve kendi sosyal iscaplarımıza göre, pekâlâ düzenleyebiliriz. Sosyal yapımızın ele alınmaya düzenlenmeye muhtaç pek çok meseleler, çatışmalarla dolu olduğunu da inkâr etmemeliyiz. Ama eğer başarabilirsek bunları pekâlâ

düzenleyebiliriz. Bunun için de ne birbirimizin kanını içmeye lüzum vardır, ne de nereden gelirse gelin milli istiklâlimizi zedeleyecek müdahalelere yer vermemelidir.

Dünya komünizminin artık bir ülkeler meselesi haline geldiğini ve bizim mutlak bu ülkelerden biri olmaya, memleketimizi mutlak bu ülkelerin listesine sokmaya lüzum olmadığını suurumuzla, ilminizle artık öğrenmeye çalışmalıyız. İkinci Dünya Harbi sonuna kadar bir dünya komünizmi meselesi vardı. Bu komünizmin fikir ve aksiyon merkezi Komintern ıera kuvveti de Kızıl Orduydü. Ama bu nizamın bu şekilde coğrafi yayılış devri artık kapanmıştır. Onun yerinde bir Çin tecrübesi, bir Yugoslav tecrübesi ve bütün bu tecrübelerin, ayrı ayrı ülkelerin şartları, mizaçları ve milli gelenekleri ve zekâları içinde işlenmesi bir vakta halini almıştır. Tıpkı Fransız inkılabının Avrupayı birleştirme safhasından sonra, demokratik çabaların ayrı ayrı ülkelerde gelişmesi gibi.

Bu ülke komünizmleri dışında ise, sosyal yapılarını ve iç muvazzenelerini, bir ihtilâle gitmeden düzenleyebilecek ülkeler, kendi dâvalarını kendileri yürüteceklerdir. Türkiye bunlardan biri olabilir. Bunlar için komünizm değil, garpta demokratik, doğuda hem milliyetçi, hem demokratik rejimler elverişlidir. Hele hem ihtilâli, hem de dış teşbiyetleri reddeden, fakat kaderini bir avuç müsrif azınlığın keyif ve havasına değil, bütün millet için sosyal adalete bağlamak isteyen bir Türk sosyalizmi için bu elverişlilik oldukça önemli şanslar ve ümitler taşımaktadır.

Sınıflar kavgası ve sınıf ihtilâli bir yoldur ama, bu yol bizi, yukarıda sözlürüne dokunduğumuz vatandaşın kan içme ihtirasına, hem çok geniş ölçüde götürür. Halbuki, milli hayatı bütün yönleriyle içine alan sosyal bir plâncılık, yani bize uygun bir sosyalizm, hem komünizme, hem oligarşiye, hem imtiyazlı sınıflar hiyerarşisine karşı bizi koruyabilir.

Fakat acaba bu mümkün olabilir mi? Yani Türk cemiyeti, hem gece gündüz birbirleriyle didişmekten başka bir şey yapamayan siyasal partilerin kapislerini öneleyerek, hem de daha şimdiden ve millet çoğunluğu üstünde dokunulmazların saltanatını kurmak gayretine girişmiş duygusuz bir azınlığın ihtiraslarını frenleyerek, hedeflerini:

- Herkese iş,

- Herkese ocak,

- Herkese toprak,

şeklinde özetleyebileceğimiz bir sosyal adalet nizamını tahakkuk ettirebilir mi? Kesin ve dokunulmaz bir plân, milli hayatın bütün kollarına yayarak, Türkiyede insangücünü son kâtesine kadar, hem de milli bir heyecan içinde seferber ederek, bize dedelerimizden kalan bu topraklar üstünde, dedelerimiz gibi mihnet çekmeden acaba yaşayabilecek miyiz? Acaba işçi raddımanazlıktan, köylü iktidâllikten, orta sınıf egoizmden, aydın lâfazanlıktan ve siyasal partiler verimsizlikten kurtulabilecek mi?

Evet bunlar birer sualdir. Cevaplarını hemen vermek de kolay değildir. Ama bize kalırsa Türkiyede komünizmle mücadele, burada burada nara atıp adam kanı içmek istemekten ziyade, bu problemlerin çözülmesine bağlıdır. Biz bu suallerin cevaplarını bulmaya çalışmalıyız.

TÜSTAV
YÖN 'e Abone olunuz ve
dostlarınızı da abone yazınız